

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ

*Попадинець О.В., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Сьогодні основним завданням освіти стало не просто підготовка фахівця, а формування його творчої особистості, що здатна до саморозвитку, самоосвіти, до інноваційної діяльності. Розв'язання цієї проблеми неможливо лише шляхом передачі знань та інформації в готовому вигляді від викладача студентам. Студенту з пасивного отримувача знань слід трансформуватися в їх активного творця, здатного сформулювати проблему, проаналізувати можливі шляхи її вирішення, знайти оптимальний варіант, довести правильність свого вибору та, звичайно, реалізувати його.

Самостійна робота студентів виступає специфічною формою навчальної діяльності студента, і, за своєю сутністю, є формою самоосвіти, пов'язаною з навчальною діяльністю студентів. Підвищена увага до самостійної роботи студентів сьогодні зумовлена тим, що цей вид діяльності розвиває пізнавальну активність, мотивацію, є стимулом для визначення професійних інтересів. Самостійність, креативність, розвинена потреба в самоосвіті і професійному самовдосконаленні є вкрай важливими якостями для досягнення успіху в професійній кар'єрі кожного фахівця, у тому числі і майбутнього економіста.

Втім, що собою представляє самостійна робота студентів?

Самостійна робота студентів, на думку Т.Захожої [1], визначається «як особлива навчально-пізнавальна діяльність, засіб підвищення творчої активності і професійної майстерності за допомогою виконання різних

завдань навчального, дослідницького і самоосвітнього характеру із застосуванням сучасних технологій навчання». Дослідниця поділяє самостійну роботу студентів на: підготовку до семінарських та (або) практичних занять; освоєння змісту тем, що винесені на самостійне навчання; підготовку до контролю (контрольні роботи, заліки, колоквиуми та ін.); виконання спеціальних завдань з дисципліни – домашні завдання, підготовка рефератів, виконання індивідуальних завдань та ін.

У навчанні традиційно виділяють аудиторну і позааудиторну самостійну роботу. Аудиторна самостійна робота з дисципліни виконується на навчальних заняттях (лекціях, лабораторних та семінарських заняттях, консультаціях) під керівництвом викладача, його наглядом і за його завданнями. Позааудиторна самостійна робота студентів виступає планованою навчальною, навчально-дослідною, науково-дослідницькою роботою студентів, яка виконується в позааудиторний час за завданнями і при методичному керівництві та контролі викладача, але без його безпосередньої участі. Вона організовується протягом усього періоду вивчення данної дисципліни і не має жорстко регламентованих норм. Форми самостійної роботи студентів визначаються як змістом навчальної дисципліни, так і ступенем підготовки студентів. Вони можуть бути тісно переплетені з теоретичними курсами і носити навчальний або навчально-дослідницький характер. Форму самостійної роботи для студентів визначає викладач.

Зазвичай самостійна робота студента включає в себе:

- підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних та ін.) і виконання відповідних завдань;
- самостійну роботу щодо окремих темх навчальної дисципліни;
- підготовку до практичних (семінарських) занять і виконання завдань, передбачених викладачем;

- виконання письмових контрольних і курсових робіт (проектів), розрахунково-графічних робіт, рефератів та ін.;
- роботу в студентських наукових товариствах, гуртках, семінарах та ін.;
- участь в роботі факультативів, спеціальних семінарах та ін.;
- участь у науковій і науково-методичній роботі ВНЗ;
- підготовка до олімпіад, конференцій, конкурсів та участь у них;
- інші види діяльності, яку організує і здійснює ВНЗ, його факультети чи органи студентського самоврядування.

Велику кількість видів завдань для позааудиторної роботи пропонують Н. Соловйова і О. Калмикова [2]. Вони групують ці завдання залежно від поставлених цілей:

1) З метою оволодіння знаннями пропонується: читання тексту (підручника, першоджерела, додаткової літератури); складання плану тексту; графічне зображення структури тексту; конспектування тексту; виписки з тексту; робота зі словниками та довідниками; ознайомлення з нормативними документами; дослідницька робота; використання аудіо- та відеозаписів; робота з електронними ресурсами інформації та Інтернет.

2) З метою закріплення і систематизації знань: опрацювання конспекту лекцій (обробка тексту); повторна робота над навчальним матеріалом (підручником, першоджерелом, додатковою літературою); складання плану і тез відповіді; складання альбомів, схем, таблиць для систематизації навчального матеріалу; вивчення нормативних документів; виконання тестових завдань; відповіді на контрольні питання; анотування, реферування, рецензування тексту; складання глосарію, кросворду чи бібліографії з данної теми; підготовка до іспиту.

3) З метою формування вмінь і навичок слід запропонувати: рішення задач і вправ за зразком; рішення варіативних завдань і вправ; виконання

креслень, схем; виконання розрахунково-графічних робіт; створення проспектів, проектів, моделей; складання рекомендацій, порад, кодексів.

4) З метою формування компетенцій необхідним є: написання есе, творів; підготовка повідомлень і доповідей до виступу на семінарі, конференції; підготовка рефератів; рішення ситуаційних виробничих (професійних) завдань; підготовка і проведення ділових ігор; участь в наукових і науково-практичних конференціях; проектування і моделювання різних видів і компонентів професійної діяльності, експериментальна робота, участь в НДР; рефлексивний системний аналіз професійних умінь у ході використання комп'ютерних розрахункових програм; написання курсових і дипломних робіт.

Нарешті О. Трущенко наводить класифікацію самостійної роботи студентів за ознакою характеру, що складається з трьох рівнів [3]:

1) репродуктивний (тренувальний) рівень – самостійні тренувальні роботи, які виконуються за зразком: рішення задач, заповнення таблиць, схем та ін. Пізнавальна робота студента проявляється у впізнаванні, осмисленні, запам'ятовуванні. Метою такої роботи є закріплення знань, формування умінь, навичок.

2) Реконструктивний рівень – відбувається перебудова рішень, складання плану, тез, анотування, можуть готуватися реферати.

3) Творчий, пошуковий рівень – творча робота студента вимагає аналізу проблемної ситуації, отримання нової інформації. Студент має самостійно зробити вибір методів рішення цієї проблеми, що відбувається у ході виконання навчально-дослідних завдань, написання курсових і та дипломних проектів.

Також О.Трущенко говорить про підвищення ефективності самостійної роботи студентів, коли вона є парною або коли беруть участь три учасники. Це відбувається через посилення мотивації та підвищення

інтелектуальної взаємної активності шляхом взаємоконтролю. В цілому ефективність самостійної роботи залежить від багатьох чинників і умов, які необхідно враховувати викладачу в ході організації самостійної роботи [4].

Т.ч., самостійна робота студентів полягає у виконанні заздалегідь запланованих завдань різного виду та рівня складності при методичній підтримці викладача, але без його безпосередньої участі. Виконання самостійної роботи сприяє досягненню визначених цілей, а також виступає засобом формування самостійності та креативності, як особистісних характеристик майбутнього фахівця. Тому слід приділити особливу увагу організації самостійної роботи студентів - економістів у рамках освітнього процесу ВНЗ.

Література:

- 1.Захожая Т. М. Самостоятельная работа студентов в условиях организации учебного процесса в системе кредитно-зачетных единиц / Т.М.Захожая // Успехи современного естествознания. - 2007. -№ 7.- С. 53.
- 2.Калмыкова О.Ю., Соловова Н.В. Организация и управление самостоятельной работой студентов в рамках ФГОС ВПО// Журнал, год номер С. 87-88.
- 3.Трущенко Е. Н. Основные направления организации самостоятельной работы / Трущенко Е. Н. // Среднее профессиональное образование. - 2007. № 10. - С. 27-28.
- 4.Красношлык З. П. Самостоятельная работа студентов вуза как показатель цели развивающего обучения / З. П. Красношлык // Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии: Сб. ст.по матер. XIII междунар. Науч.-практ. Конф. Часть II. – Новосибирск: сибак, 2012.